

0877

© Procom, 2005
Procom, 2005

Od federácie k samostatnosti
Slovenskej republiky a jej rozvoj
(Pocta profesorovi Jaroslavovi Chovancovi)

Vydala Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici,
Nadácia prof. Karola Planka v Bratislave, Fakulta masmediálnej
komunikácie Univerzity Sv. Cyrila a Metoda v Trnave,
Spolok slovenských spisovateľov v Bratislave,
vo Vydavateľstve Procom, spol. s r. o.

Editor:
prof. JUDr. Igor Palúš, CSc.

Recenzenti:
prof. JUDr. Milan Čič, DrSc. et Dr. h. c., akademik SAV
prof. JUDr. et PhDr. Ladislav Hubenák, DrSc.

Zodpovedná redaktorka:
PhDr. Beata Vrzgulová

Prekladatelia:
PhDr. Elena Vallová, PhD. (angličtina),
Mgr. Silvia Kóňová (nemčina), PhDr. Jana Lešková (ruština),
Mgr. Andrea Refková (francúzština, španielčina)

Typografická úprava a sadzba: Formát
Náklad 300 kusov
Printed in Slovakia

Prvé vydanie
Bratislava 2005

ISBN 80-85717-16-6

Obsah

VEDECKÁ KONFERENCIA S MEDZINÁRODNOU ÚČASŤOU

Úvodné slovo <i>prof. JUDr. Mojmír Mamojka, CSc., dekan Právnickej fakulty UMB v Banskej Bystrici a predseda Správnej rady Nadácie Karola Planka</i>	11
Život a dielo prof. JUDr. Jaroslava Chovanca, CSc., s akcentom na ústavnoprávnu problematiku <i>prof. JUDr. Igor Palúš, CSc., vedúci Katedry ústavného práva Právnickej fakulty UMB v Banskej Bystrici</i>	13
I. POZDRAVY JUBILANTOVI	101
II. PRÍHOVORY K 70. NARODENINÁM	127
<i>doc. Ing. Milana Murgaša, CSc., rektora UMB v Banskej Bystrici</i>	129
<i>doc. RNDr. Eduarda Kostolanského, CSc., rektora UCM v Trnave</i>	130
<i>prof. dr. hab. Józefa Ciągwa, vedúceho Katedry teórie a dejín štátu a práva, Právnická fakulta Uniwersytet Rzeszowski, Poľská republika</i>	132
Personálne a vecné prepojenie ústavného a obchodného práva <i>prof. JUDr. Mojmír Mamojka, CSc., dekana Právnickej fakulty UMB v Banskej Bystrici a predsedu Správnej rady Nadácie Karola Planka</i>	134
<i>Mgr. art. Pavla Janíka, PhD., predsedu Spolku slovenských spisovateľov, Bratislava</i>	137
<i>prof. ThDr. Jozefa Krajčího, člena Katedry dejín štátu a práva PrF UMB Banská Bystrica</i>	140
<i>prof. PhDr. Vincenta Šabíka, CSc., vysokoškolského pedagóga, spisovateľa, literárneho kritika a publicistu</i>	142

Otázky nad novelizáciami zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom JUDr. E. Júdová, PhD., vysokoškolská pedagogička PrF UMB v Banskej Bystrici	325
Finančné orgány ako integrálna súčasť sústavy orgánov Slovenskej republiky plk. prof. JUDr. Jozef Králik, CSc., vysokoškolský pedagóg, vedúci Katedry verejnej správy a verejných financií Akadémia Policajného zboru SR, spisovateľ a publicista	335
Nové trendy v marketingu a ich uplatnenie v marketingu médií Ing. Jozef Matúš, CSc., vysokoškolský pedagóg a dekan Fakulty masmediálnej komunikácie FMK UCM v Trnave	352
Pôsobenie marketingu v procesoch globalizácie doc. Ing. Milan Jedlička, PhD., vysokoškolský pedagóg a vedúci Katedry marketingovej komunikácie FMK UMC v Trnave	357
Zmeny marketingových stratégií vplyvom informačnej a komunikačnej techniky doc. Ing. Miroslav Mariaš, CSc., vysokoškolský pedagóg Ekonomickej univerzity v Bratislave	364
K vzťahu právnických osôb a médií JUDr. Milan Botík, vysokoškolský pedagóg FMK UCM v Trnave a externý doktorand PrF UMB v Banskej Bystrici	372
Právna úprava družstva v Obchodnom zákonníku JUDr. Mojmir Mamojka ml., vysokoškolský učiteľ a externý doktorand PF UK v Bratislave	377
Falšovanie kráľovských privilégii v stredoveku prof. PhDr. Jaroslav Straka, DrSc., vysokoškolský pedagóg a vedúci Katedry dejín štátu a práva PrF UMB v Banskej Bystrici	385
Uhorské stredoveké právo a legislatívny rámec vojenstva za vlády Arpádovcov PhDr. Vladimír Segeš, PhD., vedúci vedecký pracovník Vojenského historického ústavu v Bratislave	396

Ombudsman a iné orgány ochrany práva JUDr. Branislav Fridrich, PhD., vysokoškolský pedagóg a tajomník Katedry teórie štátu a práva PrF UMB v Banskej Bystrici	412
Rozvoj samosprávy v Slovenskej republike prof. JUDr. Michal Gašpar, CSc., vysokoškolský pedagóg PF UPJŠ v Košiciach a publicista	419
Niektoré spoločné medicínske a právne problémy prof. MUDr. Rudolf Moravec, DrSc., vysokoškolský pedagóg LF UK v Bratislave JUDr. Anton Blaha, CSc., advokát v Bratislave	429
Základný zákon štátu Mgr. Jaroslav Rezník, spisovateľ, publicista a bývalý predseda Spolku slovenských spisovateľov	438
Od historických koreňov dedičského práva na Slovensku k súčasnej rekodifikácii súkromného práva JUDr. Daniela Gandžalová, PhD., vysokoškolská pedagogička PrF UMB v Banskej Bystrici	444
IV. PRÍLOHY	457
Štruktúrovaný životopis prof. JUDr. Jaroslava Chovanca, CSc.	459
Najvýznamnejšie publikácie a prehľad o počte publikácií	468
Prehľad o počte publikovaných prác a ohlasov	471

Ombudsman a iné orgány ochrany práva

Kto je ombudsman?

Existuje celý rad pokusov o definovanie ombudsmana. Vo svete je charakterizovaný napríklad ako:

— nezávislý úradník, ustanovený preto, aby prijímal sťažnosti občanov na zneužívanie moci, nesprávne či pomalé postupy vládnych úradov. Vykonáva šetrenie, podáva správy o svojich zisteniach a odporúča riešenie;²⁷⁵

— nezávislý úradník parlamentu, ktorý prešetruje sťažnosti občanov proti postupom verejnej správy, a ak zistí, že postup nebol oprávnený, odporúča opatrenia na nápravu;²⁷⁶

— úrad zriadený ústavou, legislatívnym aktom alebo parlamentom, na jeho čele stojí nezávislý, vysoko postavený verejný činiteľ, zodpovedný zákonodarnému zboru alebo parlamentu (renspensible to the legislature or parliament); prijíma sťažnosti občanov na vládne úrady, úradníkov a zamestnancov; koná z vlastnej iniciatívy a má právomoc vyšetrovať, odporúčať nápravné opatrenia a vydávať správy;²⁷⁷

— orgán (väčšinou jedna osoba), ktorý je predovšetkým nezávislý od orgánov výkonnej moci a za svoju činnosť zodpovedá výlučne zákonodarnému zboru, a nie je mu podriadený. Na základe sťažností a podnetov občanov, ktoré je povinný prijímať (a to i neformálnym spôsobom, napr. telefonicky), uskutočňuje vlastné šetrenie (niekedy tak môže urobiť i z iného podnetu alebo z vlastnej iniciatívy) a ak sa zistí, že práva občanov boli porušené, odporúča správnym orgánom urobiť nápravu;²⁷⁸

— ombudsman je funkcionár parlamentu, nestranný, politicky nezávislý vyšetrovateľ, ktorý nedisponuje oprávnením rušiť alebo meniť rozhodnutia štátnych orgánov, avšak môže uskutočňovať šetrenia i z vlastnej iniciatívy neformálnymi, rýchlymi spôsobmi;²⁷⁹

²⁷⁵ The Encyclopedia America. Danbury : Grolier Inc. 1991.

²⁷⁶ The Canadian Encyclopedia. Edmonton : Hurting Publishers Ltd. 1988.

²⁷⁷ Gammeltoft — Hansen, H.: Dánska skúsenosť. Zborník príspevkov z medzinárodného seminára Ombudsman v Českej republike. Český helsinský výbor Československé nadace Charty 77, Praha 1993.

²⁷⁸ Hendrych, D. a kol.: Správne právo — obecná časť. Praha : C. H. Beck 1996.

— orgán štátu volený parlamentom, ktorého hlavnou funkciou je chrániť a uvádzať do života práva, slobody, ich záruky a oprávnené záujmy občanov a zabezpečovať pomocou neformálnych prostriedkov, aby sa výkon verejnej moci (exercise of public powers) riadil spravodlivosťou a zákonmi.²⁸⁰

V Slovenskej republike plní úlohy ombudsmanovského typu nová inštitúcia ústavného práva, ktorú zakotvila tretia, tzv. veľká novela Ústavy Slovenskej republiky, ústavný zákon č. 90/2001 Z. z. a schválila Národná rada Slovenskej republiky dňa 23. februára 2001.²⁸¹ Táto novela Ústavy Slovenskej republiky zaradila novú inštitúciu do ôsmej hlavy do článku 151a, pričom ju nazvala pojmom verejný ochranca práv a definovala ako „nezávislý orgán, ktorý sa v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom podieľa na ochrane základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti orgánov verejnej správy, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom alebo s princípmi demokratického a právneho štátu“.

Všetky uvádzané definície sa snažia o generalizáciu a nutné zjednotenie, a preto nepostihujú všetky aspekty inštitútu ombudsmana. Uviesť skutočne „zhutnenú“, vyčerpávajúcu a presnú definíciu nie je ani možné, pretože tento inštitút existuje v mnohých štátoch sveta v rozličných, viac či menej modifikovaných formách, rešpektujúcich okrem iného i miestne tradície a zvláštnosti. V podmienkach Slovenskej republiky by sme mali na základe uvedenej definície pod pojmom verejný ochranca práv chápať nezávislú a nestrannú osobu volenú parlamentom, ktorá na základe podnetov (sťažností) alebo z vlastnej iniciatívy a pomerne neformálne šetrí zákonnosť či spravodlivosť (správnosť, primeranosť), konanie či nečinnosť verejnej správy — spravidla keď nie je k dispozícii iný účinný právny prostriedok. Svojimi priamo nevynútiteľnými odporúčaniami iniciuje nápravu. Dôvodová správa k zákonu o verejnom ochrancovi práv²⁸² uvádza, že jeho poslaním je najmä poskytovanie neformálnej pomoci osobám nespokojným s vybavením vecí, ktoré boli predmetom konania pred orgánmi verejnej správy, alebo osobám, ktorých nespokojnosť smeruje proti konaniu alebo nečinnosti orgánov verejnej správy, alebo ktoré sú nespokojné so správaním zamestnancov týchto orgánov.

²⁷⁹ Rowat, D. C.: The Ombudsman Plan. The Worldwide Spread of an Idea, New York : University Press of America 1985.

²⁸⁰ Ustanovenie § 1 ods. 1 portugalského zákona č. 9/1991 o ombudsmanovi.

²⁸¹ Chovanec, J. — Palúš, I.: Lexikón ústavného práva. Bratislava : Procom 2004.

²⁸² Zákon č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv.

Svetový vývoj, zrejme i pod tlakom niektorých medzinárodných aktov európskych orgánov, spôsobil špecifické rozširovanie pôsobnosti ombudsmana. V súlade s týmito modifikáciami sa už činnosť ombudsmana neobmedzuje len na orgány verejnej správy, ale jeho pôsobnosť je poňatá širšie. Je oprávnený skúmať tiež porušovanie základných práv a slobôd občanov garantovaných ústavou. Vzniká otázka, či orientáciou ombudsmana na „ľudskoprávnú“ dimenziu nedochádza k duplicite v systéme ochrany ľudských práv. Možný kompetenčný konflikt je badateľný najmä v súvislosti s výkonom úloh ústavného i všeobecného súdnictva a prokuratúry.

Ombudman a ústavné súdnictvo

Ústavný súd Slovenskej republiky je upravený v prvom oddiele siedmej hlavy Ústavy Slovenskej republiky. Konkrétne čl. 124 ústavy charakterizuje ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti. Tomu zodpovedá jeho povinnosť poskytnúť súdnu ochranu alebo inú právnu ochranu každému právu alebo slobode, ktorých porušenie oprávnený subjekt namieta. Vo veciach ochrany základných ľudských práv a slobôd fyzických a právnických osôb je najpodstatnejšie znenie čl. 127 ods. 1 Ústavy SR. Podľa tohto článku: „Ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.“ Toto ustanovenie je kompetenčným ustanovením zakladajúcim právomoc ústavného súdu konať vo veciach, kde orgán verejnej moci porušil základné právo alebo slobodu oprávnenej osoby. Ide o jednu z ústavných noriem, ktorými sa ústavný súd stavia do roviny druhotného ochrancu ústavnosti. Jeho kompetencia vzniká až vtedy, ak ochranu nemôže zabezpečiť iný orgán súdnej moci. Stanoviť presnú deliacu čiaru medzi ochranou pred „zlou správou“ a ochranou ľudských práv nie je úplne možné a nie je to asi ani potrebné. Práve v takýchto prípadoch sa môže prejavovať operatívne zastúpenie, komplementarita inštitúcie ombudsmana.

Ombudman a všeobecné súdnictvo

Ombudsmanova pôsobnosť sa často v nemalej miere prekrýva s kompetenciami iných ochranných systémov, zvlášť správneho a všeobecného súdnictva. Režim vzťahov a väzieb medzi súdmi a inštitúciou ombuds-

mana je vo svete veľmi rôznorodý. Zväčša ide o organizačné a funkčné štruktúry do istej miery pôsobiace paralelne, avšak za použitia iných prostriedkov a nie na konkurenčnej báze. Inštitúcie ombudsmana je nutné považovať za systémy komplementárne a podporné, ktorých účelom nie je nahrádzať funkcie iných štátnych orgánov. Preto aj aktivita ombudsmana nie je podmienená vyčerpaním návrhov či opravných prostriedkov podávaných súdom.

V Slovenskej republike do pôsobnosti verejného ochrancu práv okrem iného nepatria súdy. Zákon o verejnom ochrancovi práv hovorí vyslovene o Ústavnom súde Slovenskej republiky a všeobecných súdoch. Podávateľia podnetov sa vo veľkom množstve obracajú na verejného ochrancu práv, aby revidoval, resp. menil rozhodnutia súdov. Na otázku, prečo ombudsman nemôže ich žiadostiam vyhovieť a urobiť nápravu rozhodnutia súdu, nám pomáhajú odpovedať čl. 144 Ústavy Slovenskej republiky a ustanovenia zákona o sudcoch a príseďaciach. Zákon o sudcoch a príseďaciach²⁸³ v § 2 hovorí, že sudca je pri výkone svojej funkcie nezávislý a zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy vykladá podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia; rozhoduje nestranne, spravodlivo, bez zbytočných prietahov a len na základe skutočností zistených v súlade so zákonom. Sudca je pri výkone svojej funkcie nezávislý a pri rozhodovaní viazaný len Ústavou Slovenskej republiky, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a zákonom. Právny názor Ústavného súdu Slovenskej republiky — obsiahnutý v jeho rozhodnutí vydanom v konaní podľa čl. 125 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky na základe návrhu súdu — je pre súd záväzný. Za podmienok ustanovených osobitnými predpismi²⁸⁴ je sudca viazaný aj právnym názorom, ktorý vyslovil vo svojom rozhodnutí súd vyššieho stupňa. Ústava v čl. 144 ods. 1 ustanovuje, že sudcovia sú pri rozhodovaní nezávislí a viazaní len zákonom. Tento odsek vyslovuje nezávislosť sudcu v rozhodovaní a aj stanovuje, čím je sudca pri rozhodovaní viazaný. V odseku 2 je uvedené, že ak to stanovuje ústava alebo iný zákon, je sudca viazaný aj medzinárodnou zmluvou. V odseku 3 ústava ustanovuje, že sudca konanie preruší a podá návrh na ústavný súd, ak sa domnieva, že všeobecne záväzný predpis odporuje zákonu. Nález ústavného súdu je pre tento súd a aj pre ostatné súdy záväzný. Keďže všetky tri odseky vysvetľujú nezávislosť sudcu a čím je sudca viazaný, treba tento článok vysvetľovať v celistvosti a odseky vo vzájomnej súvislosti. Odsek 1 treba však vykladať aj v spojitosti

²⁸³ Zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a príseďaciach a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

²⁸⁴ Napr. Trestný poriadok alebo Občiansky súdny poriadok.

s čl. 141 ods. 1, podľa ktorého je súdnictvo vykonávané nestrannými a nezávislými súdmi. Ak hovoríme o nezávislosti súdu, nie je možné, aby nezávislosť súdu nebola úzko spätá s nezávislosťou sudcov. Nezávislosť sudcu spočíva v jeho istote, že z nikoho strany nebude zasahované do jeho kompetencie rozhodovať v merite veci. Do rozhodovacej právomoci nemá možnosť zasiahnuť nikto, ani iný sudca ani predseda súdu, ani minister spravodlivosti a tiež ani verejný ochranca práv. Štát vytvoril aj iné mechanizmy, ako zabezpečiť nezávislosť súdov. V popredí stoja dva významné faktory, ktoré by mali zabezpečiť sudcovu samostatnosť a nezávislosť v rozhodovaní. Sudca je do svojej funkcie volený bez časového obmedzenia a odvolaný môže byť len z dôvodov ustanovených v zákone. Druhým faktorom, ktorý by mal zabezpečiť nestrannosť sudcu pri rozhodovaní, je aj hmotné zabezpečenie.

Sťažnosť na činnosť súdu, ktoré preskúmajajú orgány štátnej správy, sa môžu vzťahovať len na prieťahy v konaní alebo na disciplinárne previnenie sudcu. Tu je aj dostatočný priestor pre činnosť verejného ochrancu práv. Práve tieto dve oblasti zákon o verejnom ochrancovi práv zveruje ombudsmanovi. Tu má teda právomoc konať voči súdu. Je nesporné, že predseda súdu predstavuje orgán štátnej správy súdu. Otázne je, v akom rozsahu má verejný ochranca práv oprávnenie zasahovať do činnosti súdu v oblasti štátnej správy.

Ombudsman a prokuratúra

Pripomeňme si, že verejný ochranca práv je konštituovaný v Ústave Slovenskej republiky ako nezávislý orgán, ktorý sa v rozsahu a spôsobe ustanovenom zákonom podieľa na ochrane základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti orgánov verejnej správy, ak ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť je v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu.

Prokuratúru definuje zákon o prokuratúre²⁸⁵ ako „samostatnú hierarchicky usporiadanú jednotnú sústavu štátnych orgánov na čele s generálnym prokurátorom, v ktorej pôsobia prokurátori vo vzťahoch podriadenosti a nadriadenosti“. Pôsobnosť prokuratúry je vymedzená veľmi široko, pretože ústava i zákon jej zverujú úlohu chrániť práva a zákonom chránené záujmy fyzických osôb, právnických osôb a štátu.

Prokuratúra v Slovenskej republike a jej orgány tvoria jednotnú sústavu, ktorá je budovaná na zásadách centralizmu, monokratizmu a nezávislosti. Tieto ústavné zásady vo výstavbe a činnosti prokuratúry vy-

chádzajú z jej poslania a úloh v našej spoločnosti, ktoré sú v podstate v zabezpečovaní ochrany a dozoru nad zachovávaním zákonnosti.²⁸⁶

Z právneho rámca, ktorý vymedzuje postavenie a pôsobnosť prokuratúry a postavenie a pôsobnosť verejného ochrancu práv, je zrejmé, že:

a) prokuratúra Slovenskej republiky je konštituovaná ako univerzálny orgán ochrany zákonnosti, ako orgán ochrany objektívneho práva, ako orgán, ktorý koná vo verejnom záujme;

b) verejný ochranca práv je konštituovaný ako orgán ochrany subjektívnych práv.

Pôsobnosť verejného ochrancu práv teda nie je zameraná na ochranu právneho poriadku Slovenskej republiky, ale na ochranu subjektívnych práv. Cieľom je ochrana základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb pred takým konaním, rozhodovaním a nečinnosťou orgánov verejnej správy, ktoré je v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu.

Aj keď pôsobnosť oboch analyzovaných zložiek systému ochrany práv je rozdielna, zákon o verejnom ochrancovi práv vo viacerých ustanoveniach priamo predpokladá ich súčinnosť. Citujme napríklad znenie ustanovenia § 14 ods. 3, podľa ktorého: „Ak verejný ochranca práv zistí, že v miestach, kde sa vykonávajú väzba, trest odňatia slobody, disciplinárne tresty vojakov, ochranné liečenie, ochranná výchova, ústavné liečenie alebo ústavná výchova, alebo v cele policajného zaistenia je nezákonne držaná osoba, túto skutočnosť bezodkladne oznámi príslušnému prokurátorovi ako podnet na postup podľa osobitného zákona²⁸⁷ a upovedomí správu takého miesta a dotknutú osobu.“ Príkaz konať v súčinnosti s prokuratúrou je obsiahnutý i v ods. 4 cit. paragrafu, pretože: „Ak sa podnet týka preskúmania právoplatného rozhodnutia orgánu verejnej správy alebo ak verejný ochranca práv dospeje k záveru, že rozhodnutie orgánu verejnej správy je v rozpore so zákonom alebo s iným všeobecne záväzným právnym predpisom, postúpi vec na vybavenie príslušnému prokurátorovi, prípadne urobí iné opatrenie, o čom upovedomí podávateľa podnetu.“ Súčinnosťný vzťah je zároveň vzťahom recipročným, ako to vyplýva z ods. 5 cit. paragrafu: „Prokurátor je povinný v lehotách ustanovených zákonom oznámiť verejnému ochrancovi práv opatrenia, ktoré vykonal na odstránenie nezákonnosti“. Ako uvádza aktuálna správa o činnosti verejného ochrancu práv v Slovenskej republike, spolupráca prokuratúry a verejného ochrancu práv v praxi sa realizuje najmä v prípadoch sťažností na postup orgánov činných v trestnom konaní, žiados-

²⁸⁵ Zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre.

²⁸⁶ Chovanec, J.: Slovenská republika — budovanie suverénneho štátu. Bratislava : Procom 2001.

²⁸⁷ Paragraf 18 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre.

tí o podanie sťažnosti pre porušenie zákona, preskúmania právoplatných rozhodnutí orgánov verejnej správy, najmä v stavebnom konaní s podozrením na nezákonnosť, podozrení z nezákonnosti uznesenia samosprávneho kraja o odvolaní z funkcie, zamietnutí žiadosti cudzinca o povolenie na trvalý pobyt Úradom hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru Slovenskej republiky, ktorý nevedel preukázať, že pracuje, prípad, v ktorom občianske združenie namietalo spôsob výkonu kontroly zamestnancov samosprávneho kraja v domácnostiach klientov, v ktorých poskytuje opatrovateľské služby, a ďalšie.

Doteraz nazhromaždené poznatky svedčia o tom, že spolupráca verejného ochrancu práv s prokuratúrou je účelná a vhodná. Obe zložky pri uplatňovaní svojich právomocí používajú na boj s protizákonným konaním rovnakú zbraň — silu autority²⁸⁸.

Resumé

Je zrejmé, že najčastejšie sa občan dostáva do styku práve s orgánmi verejnej správy. Verejná správa je pritom sústavou veľmi zložitou a aj z toho dôvodu v zmysle právnom, politickom, ekonomickom a etickom zvlášť zraniteľnou. Je to preto práve ona, ktorá si vyžaduje osobitnú pozornosť. Ľudské práva, teda každodenné životné podmienky občana, jeho perspektívy a možnosť ich uplatnenia, sú záležitosťou kultúrneho a civilizačného vývoja. Každodenne treba porovnávať predstavu, ktorú majú zákonodarcia či štátny orgán aplikujúci právo s predstavou občana. Ombudsman je inštitúcia, na ktorú sa môžu jednotlivci obrátiť v prípade nespokojnosti s činnosťou najmä orgánov verejnej správy. Pre sťažovateľov predstavuje „útočisko“, miesto, kde ich sťažnosť bude „vypočutá“ a prehodnotená neustrannými a kvalifikovanými osobami bez zbytočných formalizmov.

Uskutočnený komparatívny prehľad jednoznačne určuje opodstatnenosť existencie inštitútu ombudsmana, najmä pre jeho funkčnosť zosúladenú s „ľudským rozmerom“ absentujúcim v iných „štátnych“ orgánoch ochrany práva.

JUDr. Branislav Fridrich, PhD.

Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela, Banská Bystrica

²⁸⁸ Prokurátor pri výkone dozoru nad zákonnosťou postupu a rozhodovania orgánov verejnej správy nemá možnosť rušiť či meniť ich rozhodnutia a taktiež nedisponuje oprávnením ukladať sankcie za to, že orgány verejnej správy porušili zákon alebo iné všeobecne záväzné právne predpisy, čím sa do istej miery rozsah jeho oprávnení podobá rozsahu oprávnení verejného ochrancu práv.

Rozvoj samosprávy v Slovenskej republike

I. Úvod

V tomto článku či príspevku venujem pozornosť uskutočneným zmenám v samospráve. Je známe, že samospráva v Slovenskej republike sa obnovila ako samospráva obcí a miest. Bola to jednostupňová samospráva. Obnovila sa na predchádzajúcom historickom základe. Samosprávne orgány ako orgány, jednostupňovej správy zahrnovali popri vlastnom výkone samosprávnych záležitostí tiež výkon prenesenej štátnej správy.

Rok 1990 bol rokom obnovenia jednostupňovej samosprávy. Avšak Ústava SR vytvorila ústavnoprávny rámec na vytvorenie samosprávy vyšších územných celkov. Tieto samosprávne jednotky mali byť vytvorené neskôršie. To sa aj stalo.²⁸⁹

Pri revitalizácii samosprávy v našich podmienkach ide o tieto smery: a) revitalizáciu ústavno-administratívno-právnu; b) revitalizáciu teórie samosprávy; c) revitalizáciu rozšírenia znalostí o samospráve.

Pri ústavno-administratívno-právnej revitalizácii ide o polozenie právnych základov samosprávy ako jednej z foriem verejnej správy. Táto revitalizácia má dve zložky, a to ústavnoprávnu a administratívno-právnu. Pri ústavnoprávnej revitalizácii môžeme rozoznávať minimálny typ ústavnoprávnej regulácie, stredný typ tejto právnej regulácie a maximálny typ. Každý z nich poskytuje viaceré možnosti, ako stvárať ústavnoprávnu reguláciu samosprávy, či už v rámci zmien v obsahu, alebo priamo pri príprave obsahu ústavy.

Pri minimálnom type ústavnoprávnej regulácie sa dajú tieto možnosti sformulovať nasledujúco:

a) verejnoprávne záležitosti či verejné záležitosti výkonnej moci sú spravované formami štátnej správy, samospráva verejnoprávnych korporácií;

b) štát vytvára podmienky na výkon samosprávy a vykonáva nad ňou dohľad;

²⁸⁹ Až samostatným zákonom o vyšších územných celkoch.